

Лит.: 1. Ісаєвич Я. Перші українські академії // Київська старовина, 1998. № 6. С. 3—11. 2. Шип Н. А. Київська духовна академія — центр вищої духовної освіти Наддніпрянської України (XIX—поч. XX ст.) // Укр. історичний журнал. 1999. № 2. С. 63—76. 3. Шип Н. А. Навчально-виховна система Київської духовної академії (1819—1919 рр.) // Проблеми історії України XIX—поч. XX ст. 2008. Вип. 15. С. 195—211.

О. В. Сухомлинська

КИЇВСЬКЕ ФРЕБЕЛІВСЬКЕ ТОВАРИСТВО (далі – Ф. т.) – об'єднання педагогів, діячів освіти й лікарів, метою якого було поширення ідей німецького педагога Ф. Фребеля, дослідження проблем дошкільного виховання, розроблення нових психол.-пед. ідей і виховних технологій, підготовки вихователюк для дитячих садків, відкриття дошкільних закладів.

Засноване 26.10.1908 р. у Києві за ініціативи видатного психолога, педагога, проф. І. Сікорського (голова тов-ва до 1911 р.), організаторки лікарсько-медичних ін-тів О. Сікорської, правителя канцелярії попечителя Київського навч. округу В. Мардинова, директора Києво-Печерської гімназії К. Карпінського. Активно участь у діяльності брали Т. Лубенець, Н. Лубенець, О. Музиченко, І. Стещенко, М. Старницька, С. Русова, В. Флеров (із 1911 р. – гол. т-ва).

При Ф. т. функціонували Фребелівський пед. ін-т (зі архаїчними дитячими садками), початкова школа, притулки для дітей до трьох років, пед. амбулаторія для вивчення психол. особливостей дітей і консультування батьків із питань навчання та виховання дітей дошкільного віку, школа для підготовки вихователів та керівників дошкільних закладів; літні курорт для вчителів, пед. музеї, бібліотеки. Влаштовувалися публічні лекції, читання, виставки тощо. Фребелівський пед. ін-т (1907–1920 рр.) готував вихователів закладів дошкільної освіти, учителів початкової школи, працівників позашкільної освіти.

У ході Української революції (1917–1921 рр.) було взято курс на українізацію Фребелівського пед. ін-ту, який зі встановленням радянської влади було реорганізовано. Ф. т. припинило свою діяльність.

Лит.: 1. Березівська Л. Д. Освітньо-виховна діяльність київських просвітницьких товариств (друга пол. XIX – поч. XX ст.): монографія. Київ,

1999. 2. Дем'яненко Н. М., Прудченко І. І. Історія вищої жіночої освіти в Україні: Київський Фребелівський педагогічний інститут (1907–1920 рр.). Київ, 2005. 3. Попиченко С. С. Розвиток теорії і практики дошкільного виховання в Україні. Київ, 2001. 4. Філімонова Т. Київське Фребелівське товариство // Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. Київ, 2008.

Л. Д. Березівська

КИРИЛО-МЕФОДІВСЬКЕ ТОВАРИСТВО (далі – К.-м. т.) – таємна політ. організація, статутна назва «Слов'янське товариство св. Кирила і Мефодія» (1845–1846).

Відкрило нову сторінку в історії укр. руху, сформувавши першу виразну програму українства на народницьких, загальнодемократичних ідеологічних підвалинах. З його заснуванням пов'язується початок боротьби за нац. відродження України. К.-м. т. об'єднало найталановитіших представників укр. інтелігенції: Т. Шевченка, М. Костомарова, В. Білозерського, М. Гулака, О. Марковича та ін.

У програмних документах («Устав», «Книга бытия украинского народа») виокремлюються три засади ідеологічної концепції кирило-мефодіївців: автономія (культурно-держ. самостійність укр. нації); демократизм (народолюбство, свободолобство, народоправство, просвітництво); федералізм (об'єднання слов'янських народів зі збереженням внутрішньої свободи). Свою мету члени К.-м. т. вбачали в перебудові суспільства на засадах християнства, прагнули ліквідувати кріпацтво, стани, а головне – поширити освіту й об'єднати всі слов'янські народи в одну федерацію, в якій кожен народ зберігав би свою внутрішню свободу.

Основні програмні положення своєї організації кирило-мефодіївці виклали в «Уставе Славянского Общества св. Кирилла и Мефодия. Главные идеи», в «Книге Бытия украинского народа» та в «Записке» В. Білозерського, що є поясненням до Статуту. В основу цих документів лягли ідеї укр. відродження 1-ї пол. XIX ст. В «Книге Бытия украинского народа» зроблено спробу створити модель перебудови суспільного життя з урахуванням релігійних, соціальних і нац. факторів. Ця модель передбачала кілька реформ: 1) соціальну – ліквідацію кріпосництва і зрівняння